

ІНВЕРСІЯ Ў АНГЛАМОЎНАЙ ПУБЛІЦЫСТЫЦЫ: ПЕРАКЛАД НА БЕЛАРУСКУЮ МОВУ

У сучаснай лінгвістыцы інверсія разглядаецца як вынік парушэння актуальнага члянэння сказа, супрацьлеглае нейтральнаму размяшчэнне сінтаксічных адзінак у сказе. Элемент, які смяшчаецца са свайго ўнармаванага месца, набывае прыкмету маркіраванасці, атрымлівае спецыяльныя аўтарскія канатацыі эмацыянальнасці, экспрэсіўнасці, уздзеяння. Стылістычны кампанент інверсіі знаходзіць свае адлюстраванне ў тым, што пераразмеркаванне сінтаксічных адзінак стварае дадатковыя сэнсы, умацняе ці аслабляе прагматычны патэнцыял асобных членаў сказа. У беларускім мовазнаўстве даследчыкі аналізавалі з'яву інверсіі, як сродак сінтаксічнай экспрэсіі, ў кантэксце творчасці асобных аўтараў, у мастацкім і публіцыстычным дыскурсе (В. В. Лапацінская, А. А. Станкевіч, Л. П. Дземідзенка). Тыпалагічныя, супастаўляльныя і параўнальныя даследаванні інверсіі адсутнічаюць.

У беларускай мове парадак слоў у сказе адносна гібкі, але трэба ўлічваць, што негледзячы на гэта, у кожнага члена сказа ёсць сваё звычайнае месца, гэта значыць, што змена ўласцівага месца – дзейсны сродак экспрэсівізацыі маўлення. Пад час перакладу інверсіі з англійскай мовы на беларускую мову трэба ўлічваць той факт, што ступень яе камунікатыўнай, прагматычнай і стылістычнай нагрукі прама прапарцыянальна ступені фіксаванасці парадку слоў у сказе. Паслоўная перадача інвертаваных канструкцый часта не дакладна выражае ілакутыўную мэту выказвання, гэта вядзе да скажэння ці страты сэнсу. Матэрыялам для аналізу перакладу інверсіі паслужылі прыклады з публіцыстычных англамоўных артыкулаў.

Прааналізуем некаторыя віды інверсіі, так у наступным прыкладзе *Among his fondest memories of that time was the puppy he was given by some of his father's followers* (The Washington Post, 11.08.2010), акцэнтаецца не толькі акалічнасць, вынесеная на першае месца, але і дзейнік, які знаходзіцца ў эmfатычнай пазіцыі. Улічваючы, што сэнсавая нагрузка ляжыць на дзейніку *puppy*, у беларускім варыянце варта захаваць паслядоўнасць: *Сярод лепшых успамінаў таго часу быў шчанюк, якога падараваў яму нехта з прыхільнікаў бацькі*. Адметным з'яўляецца тое, што ў другой палове сказа замест часткі ў залежным стане выкарыстоўваецца інвертаваны сказ незалежнага стану.

У сказе *Alone among Osama's two dozen or so children, Omar was selected by his father to accompany him to Afghanistan* (The National interest, 11.08.2010) інвертаваная акалічнасць падкрэслівае выбранасць Амара, яго адзрозненне ад іншых. Перадаць гэты акцэнт на беларускую мову метадам паслоўнага перакладу без скажэння нельга: *Сярод двух ці*

каля таго тузінаў сваіх дзяцей, толькі Амара Усама выбраў для суправаджэння пад час паездкі ў Афганістан. Слова *alone* нельга захаваць у пачатковай пазіцыі, змяняецца таксама і стан сказа.

Прамае дапаўненне, якое стаіць у сказе на першым месцы, атрымлівае максімум сэнсавага напружання і з'яўляецца прыкладам “цяжкай” інверсіі: *Slavery they can have anywhere* (The National interest, 17.10.2017). З мэтай перадачы адпаведнай нагрукі ў беларускай мове выкарыстоўваюцца дадатковыя лексічныя сродкі і сінтаксічныя канструкцыі: *Рабства – гэта тое, што яны могуць мець паўсюды*. Так перакладзе наступнага сказа *Errors we may commit, but deliberate falsification is wrong, and we know it is* (The Guardian 11.01.2018) таксама мэтазгодна выкарыстоўваюць эmfатычную лексічную канструкцыю: *Памылкі – тое, чаго не пазбегнуць, але наўмысная фальсіфікацыя – гэта няправільна, і мы гэта ведаем*.

Дзеепрыметнае словазлучэнне, якое стаіць у пачатку сказа *Deprived of supplies, and battered by the Soviet winter, they began to weaken* (The Telegraph, 01.02.2018) пад час перакладу не змяняе свае месца і валодае суадносным камунікатыўным значэннем: *Пазбаўленыя забеспячэння, і пацярпелыя ад савецкай зімы, яны пачалі слабнуць*.

Такім чынам, адрозненні ў ступені фіксаванасці парадку слоў у беларускай і англійскай мовах выклікаюць пэўныя цяжкасці пад час перакладу інвертаваных структур. Пераклад сказаў з інверсіяй з англійскай мовы на беларускаю патрабуе ўлічваць яе віды і функцыі, а таксама ступень сэнсавай нагрукі інвертаванага члена сказа ў англійскай мове. Такі падыход дазваляе захоўваць арыгінальнасць, сэнсавыя адценні, ступень маркіраванасці зыходнага тэксту.

ЛІТАРАТУРА

1. Арнольд, И. В. Стилистика. Современный английский язык: Учебник для вузов / И.В. Арнольд. – 4-е изд., испр. и доп. – М.: «Флинта»: «Наука», 2002. – 384 с.
2. Сковородников, А. П. Экспрессивные синтаксические конструкции современного русского литературного языка / А. П. Сковородников. – Томск, 1981. – 255 с.
3. Смирницкий, А. И. Синтаксис английского языка / А. И. Смирницкий. – М.: Издательство литературы на иностранных языках, 1957. – 286 с.
4. Шандроха, Н. Э. Экспрэсіўны сінтаксіс: вучэб.-метаад. дапам. / Н. Э. Шандроха. – Гродна: ГрДУ, 2002. – 62 с.